

SVENS BIBELOVERSIGT - JONAS' BOG

Bogens hvem, hvad, hvor:

Jonas' Bog hører til blandt Bibelens profetiske bøger. Den adskiller sig fra de andre profetiske bøger, ved ikke at handle så meget om profetens budskaber som om profeten selv.

Herved ligner den beskrivelserne af profeterne, som findes i Bibelens historiske bøger (Samuel-, Konge- og Krønikebøgerne). Bogens budskab fokuserer på Guds kærlighed til alle mennesker, ikke kun til dem, der har et pagtsforhold til ham.

Forfatter:

Traditionen taler enstemmigt for at bogen er skrevet af Jonas Ammitajs søn fra landsbyen Gat-ha-Hefer i Zebulons stammeområde (1:1; Jos 19: 10,13; 2 Kong 14:25).

Profetien har mange personlige detaljer om Jonas og det taler for, at han selv var forfatteren. Jonas giver indtryk af at være Israelitisk nationalist og af at have en ret streng, dømmende natur. Han tog det meget ilde op, at Gud kunne være nåderig overfor den onde assyriske hovedstad, Nineve.

Tidspunkt:

Kongebogen fortæller, at Jonas levede i nordriget Israel under Jeroboam II (782-753 f.kr.). Gud gav Israel en periode med stabilitet og fremgang. På trods af kong Jeroboams ondskab, fik landet med Jonas støtte (2 Kong 14:22-27) udvidet sine landegrænser, så det næsten havde samme omfang som under Salomos imperium.

Foruden Guds nåde, skyldtes Israels ekspansion, at nabofolket Aram var blevet stækket (jf. Elisas profeti 2 Kong 13:14-19), pga. angreb fra Assyrien. Assyrien var også selv i en nedgangsperiode under tre svage konger (782-745 f.kr.) og var presset af bjergfolket, Uartu, ved den nordlige grænse.

Landet havde indkasseret flere militære nederlag til Uartu og oplevet en periode med hungersnød og plager. Disse ting blev af datidens folk opfattet som et ilde varslers. Det kan meget vel tænkes at det netop var i denne periode, ca. år 775 f.kr., at Gud sendte Jonas til Nineve.

Andre har dog fremført en hel anden teori om bogens oprindelse. De henviser til at bogens tema

handler om Guds kærlighed til ikke-jøder og fremfører teorien om, at bogen blev skrevet som en kritik af jødernes snævre nationalisme efter deres hjemkomst efter eksilet (539 f.kr.). Denne teori bygger ikke på objektive kendsgerninger, og det skal bemærkes at profeterne Elias og Elisa, der levede før Jonas, også blev sendt for at betjene fremmede folkeslag.

Motiv:

Jonas var en mand, som kom til at opleve Guds nåde på meget konkrete måder. Han oplevede selv at blive reddet fra døden på usædvanlig vis. Senere brugte Gud ham til at bringe Nineve til omvendelse. Jonas viser i sin bog, hvordan Gud bearbejdede hans egenrådige, dømmesyge sind.

Bogen er derved et bemærkelsesværdigt bekendelsesskrift af en mand, der ikke var bange for at hans svage sider blev blottet for at fremhæve Guds nåderige hjerte. Denne bearbejdning under Guds hånd gjorde, at Jonas senere blev en profet, der bragte Guds hjælp og trøst til Israel (1 Kong 14:26).

Bogens opbygning:

1:1-2:11	Jonas flygter, men tilfangetages af Gud.
1:1-3	Jonas gør oprør imod Guds kald.
1:4-16	Gud standser Jonas' flugt ved at sende en voldsom storm.
2:1-11	Jonas' bøn til Gud fra havdyrets bug.
3:1-4:11	Jonas' kraftfulde forkyndelse, men hårde hjerte.
3:1-3a	Gud kalder Jonas igen til at profetere imod Nineve.
3:3b-10	Nineve omvender sig på grund af Jonas' forkyndelse.
4:1-4	Jonas udtrykker sin vrede over Guds nåde imod Nineve.
4:5-11	Gud oplærer Jonas i betydningen af nåde.

Bogens indhold:

Guds nåderige kærlighed til alle mennesker.

Jonas' korte profeti er en meget markant beretning om, hvordan Gud ønsker at give evangeliet til syndere, men også hvordan Guds folk holder evangeliet for sig selv.

Jonas opfattede assyrerne og deres onde hovedstad Nineve som værende udenfor Guds nåde. Assyrerne var ikke alene hedninger, de var også Israels fjender.

De udøvede groteske former for gudsdyrkelse og var berygtet for deres terror.

Det kan være at Jonas frygtede, at det ville opmuntre mennesker i Israel til at leve på lignende lovløs måde, hvis Gud viste dem nåde. I alt fald nægtede Jonas at tage til Nineve for at advare dem mod Guds dom. Han ønskede, at Nineve skulle tilintetgøres for derved kunne Israel også slippe af med sin farligste fjende.

I. Guds dom og nåde mod Jonas.

Gud kaldte Jonas til at advare Nineve om den kommende dom. Jonas tog Guds interesse i Nineve fortrydeligt op og flygtede i stedet så langt væk han kunne i den modsatte retning.

Nineve lå 900 km øst for Israel og Tarsis 1300 km vest for. Jonas ville hellere leve i eksil end forkynde Guds ord til Nineve. Gud standsede flugten ved at sende en voldsom storm. Under stormen afslørede Jonas overfor skibets besætning, at han var årsag til stormen.

I yderste havsnød, fulgte de hans anvisning og kastede ham i søen. Stormen fik en brat afslutning, og søfolkene anerkendte Jahve som Gud den almægtige.

På vej til hans sikre død blev Jonas opslugt af et stort havdyr (2:1). Fra havdyret bønfuldt Jonas Gud om nåde og efter tre døgn befalede Gud havdyret at udspy Jonas på landjorden.

II. Guds barmhjertighed imod dem, der ikke fortjener nåde.

Gud gentager sit kald til Jonas om at gå til Nineve og advare byen om dom.

Jonas forkyndte, at dommen ville komme om 40 dage og hans forkyndelse havde overvældende effekt. Hele Nineve, fra kongehus til småfolk, omvendte sig i dyb anger til Gud. Gud tog imod Nineves omvendelse og tilgav dem i sin nåde.

Jonas blev rasende over Guds beslutning og håbede på, at den vil blive omstødt.

Gud måtte derfor undervise Jonas om, hvor meget både menneskeliv og dyreliv betyder for ham.

Mikas Bog

Bogens temaer:

Det vigtigste tema i Jonas' Bog er, at Israels Gud er interesseret i at vise alle folkeslag nåde. Han interesserer sig for, hvordan mennesker lever (1:2) og kalder dem til omvendelse (3:10). Gud vil, at de der kender ham skal have samme indstilling som han selv.

Gud har omsorg for alle folk og nationer, fordi han har skabt dem. Dette giver dem reel værdi uafhængig af deres opførsel eller personlige forhold til ham (1:1; 3:2; Neh 9:6; Sl 36:8; 145:16; Eze 18:21-23; 33:11; Matt 28:20; Mark 16:15; Joh 3: 16).

Dette betyder ikke, at alle mennesker bliver frelst, men det betyder, at alle mennesker kan frelses, hvis de oprigtigt vender sig fra synd og vender sig til Gud (3:7-10; Joel 3:5).

Gud ønsker også, at hans folk skal vise respekt og omsorg for alle mennesker (3 Mos 19: 33-34; Matt 5:44) og sammen med ham arbejde for at bringe mennesker ind i et ret forhold til ham (Matt 28:20).

Jonas havde evangelistens nådegave. Både søfolkene og Nineves indbyggere lærte Gud at kende igennem Jonas' forkyndelse. Jonas var en af de få profeter i GT, der så synlig frugt af sit missionsarbejde (1:9-16; 3:1-10 se Es 6:8-13; Jer 7:27; Ez 3:7).

Men Jonas forkyndte af nød og pligt, i lydighed og helt uden medfølelse. Dette fortæller tydeligt, at evangeliets kraft ikke kommer fra menneskers evner, entusiasme, eller teknik, men ved Helligåndens formidling af Guds Ord (Jer 23:29; Rom 1:17; 2 Kor 4:5-7; Hebr 4:12-13).

Gud bærer over med mennesker på trods af deres mangler og fejl. Nogle af Jonas' opfattelser og holdninger var helt forkastelige (1:1-3); men han var alligevel en ægte profet (1:1; 3:1-3).

Selv efter at have oplevet Guds store nåde imod ham selv, kunne han ikke unde Nineve nåde. Han blev dybt fortvivlet og vred på Gud, da Nineve blev tilgivet (4:1-4; 9-11). Men bogens hudflettende ærlighed tyder alligevel på, at Jonas lærte Guds hjerte at kende, og at Gud forvandlede ham og gjorde ham til en stor trøstens profet for sit folk (2 Kong 14:25-27).

Jonas' liv beviser hvor tålmodig Gud er og hvordan han bliver ved med at korrigere sine tjenere. Hans mål er, at vi skal komme til at ligne ham (4:1-2).

Men ofte når Gud byder os gøre noget, så tror vores syndige hjerter, at han vil tage noget fra os, og derfor søger vi at undgå at have fællesskab med ham (1:3; 1 Mos 3:15; 2 Mos kap.3-6; Jer 1:4-10).

overbærende nåde betyder ikke, at vi på nogen indbildsk måde kan forlange, at Gud tilgiver os, eller at han altid skal give os en ny chance (Jer 7:1-15; Luk 9:57-62).

Men ved Jesu offer er det blevet endnu mere tydeligt, at ethvert menneske altid kan omvende sig i ydmyghed og søge Gud om nåde, uanset hvad de måtte have gjort sig skyldige i (2:1-11; 1 Joh 1.8-9).

Der er intet stort (orkaner 1:4, døden 2.1-3), eller småt (planter, orm, og vinden 4:6,7,8) som Gud ikke har fuld kontrol over. Der er heller ikke nogen skabning, som Gud ikke har kærlighed til hverken dyr, uvidende mennesker eller endda fjender (4:11; Luk 23:34; Rom 5:6-8)

Baggrundsinformation:

En legende er en fortælling, ofte med mytologiske træk, som har til formål at udtrykke religiøs lære. De der læser legenden, ved at den ikke søger at gengive det virkelige liv, men at der er tale om et digt. En legende kan indeholde historiske sandheder, men disse bliver vævet ind i fortællingen, ofte på en overdreven og fordrejet måde (fx Homers Iliade).

En lignelse er en opdigtet historie, der bliver brugt til at fremhæve en morale eller illustrere et åndeligt forhold eller tilstand. Bibelske lignelser er korte og søger kun at illustrere en hovedpointe (2 Sam 12:1-7; Es 5:1-7; Luk 10:30-37).

Jonas' Bog er alt for lang, for kompleks og for detaljeret til at være en lignelse. Selvom beretningen bærer præg af ironi, når den beskriver Jonas, kan bogen ikke afskrives som en form for komisk overdrivelse, deri er dens kritik af Jonas alt for tragisk. Nogle gange bliver lignelser udtrykt i form af fabler, med talende planter eller dyr. Disse bliver brugt til at illustrere historiske og åndelige sandheder (Dom 9:7-15; Ez 17:22-24).

Nogle mener at Jonas' Bog skal opfattes på denne måde, som en slags historisk allegori. Jonas skulle være symbol på Israel, der blev opslugt, dvs. blev ført i eksil af fisken, Babylon. Pointen skulle være, at Gud ønskede at Israel, efter dets eksil, ikke skulle være så fjendtligt indstillet overfor hedninger.

Problemet med denne teori er at Jonas' Bog slet ikke ligner de historiske allegorier, der findes i Bibelen. De er tydeligt stilistiske (Se Sl 80:9-14; Ez 19), hvor Jonas' Bog er virkelighedsnær. Forfatteren til Jonas Bog fremfører sin beretning som en reel historisk beretning. Personerne der optræder i den fremstår helt naturlige (Jonas, søfolkene, Nineves konge) og begivenhederne fremstilles som virkelige hændelser.

At et menneske kan overleve tre døgn i et havdyrs bug, at en hel hedensk by omvender sig, at en plante vokser op og så pludselig dør er alle meget bemærkelsesværdige hændelser, men de er ikke umulige. Der er tegn på at store havdyr som hvaler og hajer kan sluge mennesker hele, og sørgende hvaler har opbevaret døde unger, endda også delfiner i deres mund i flere dage. Et menneskelegeme kan under meget ekstreme vilkår overleve med meget lidt ilt, når det er nedkølet og i koma. Nineves omvendelse er bemærkelsesværdig, men ikke umulig.

Den senere konge Esarhaddon (680-669 f.kr.) forlangte at hans folk skulle faste i 100 dage. Olieplanten (kastorolie / amerikansk olie) vokser sig stor på en nat, kan blive op til 4m høj og bærer store skyggede blade.

Underet er ikke at den opstår eller dør, men at det sker netop så Jonas kunne lære en lektie fra dens liv og død. Undergerningerne i Jonas er ikke mere bemærkelsesværdige end andre af Bibelens undergerninger.

De fortæller om en Gud der bryder ind i den naturlige orden for at overstyre begivenhederne. Hvis ikke man kan tro på, at Gud kan bryde ind i Jonas' tilværelse, må man også finde alternative forklaringer på Bibelens andre mirakler.

Bibelen slynger ikke om sig med mirakler. De er fortrinsvis givet som tegn (Joh 20: 31) og bruges til at illustrere Bibelens hovedbudskab, om hvem Gud er og hvordan han frelser mennesker. De er bemærkelsesværdige, men de kræver ikke blind tro eller selvbedrag. De mennesker der oplevede dem, kunne ikke komme med alternative forklaringer (Joh 11: 47-48).

Jesus gav udtryk for at beretningen om Jonas er sandfærdig. Han brugte Jonas' oplevelse til at profetere om sin egen død og opstandelse og han brugte Nineves omvendelse til at advare sin samtid. Beretningerne havde vægt, fordi de var virkelige hændelser.

Bogens sammenhæng med resten af Bibelen:

Jonas' Bog hører til blandt de profetiske skrifter. Som påpeget refereres der til Jonas i 2 Kong, og bogens stil ligner beretningerne om profeterne i de historiske bøger. Jøderne kalder også disse bøger De tidlige profeter.

Det er Jonas' person, der er profetiens hovedbudskab mens Bibelens andre profetiske bøger vægter selve budskabet. Nogle gange var de et sammenkog af profetens taler (fx Joel) andre gange var de profetier formuleret i skriftform (fx Esajas).

Men der findes også historisk og biografisk materiale i disse værker (Es 36-39; Jer.; Daniel). Jonas er den eneste profet som Jesus sammenlignede sig med. Jonas kom også fra Galilæa og Gat-ha-Hefer lå kun 5 km fra Nazareth. Jonas' forkyndelse og tre dages ophold i havdyret illustrerede meget tydeligt Jesu egen mission (Matt 12:40).

Jonas Bog fortæller om, at Guds Rige skal udbredes til alle nationer (1 Mos 3:15; 12:3; Es 2:1-5; Matt 28:20).

Guds barmhjertighed er så stor, at selv onde byer som Nineve får lov til at høre omvendelsesbudskabet. Gud ønsker at alle mennesker skal frelses og han holder sin dom tilbage for at give mennesker mulighed for at omvende sig (1 Mos 19; 1 Tim 3:2-3; 2 Pet3:9).

Gud er langsom til at straffe og hurtig til at tilgive, og Jonas' Bog fortæller, at det aldrig er for sent at søge Guds nåde. Jonas' Bog udfordrer Guds folk til at dele Guds gode nyheder med andre.

Selvom Nineve havde nået dets mål af synd (1:2; 3:8) gav Gud dem endnu en mulighed for omvendelse (1:1; 3:1,10).

Betingelsen var, at deres omvendelse og tro var opriktig og ægte (1:16; 3:5-10; 1 Mos. 15:6; Jer 18:7-12; Matt 12:41; Rom 4:3; Jak 2:23).

150 år senere blev profeten Nahum sendt til Nineve og forkyndte Guds endelige dom over byen. Denne blev eksekveret ved Babylonerne i år 612 f.kr.

Guds straf og Guds nåde følges ad, fordi Gud både er fuldkommen retfærdig og fuldkommen nådig. Synd fortjener Guds retfærdige vredesstraf, men der er noget i Guds væsen, der overgår hans vrede og det er hans barmhjertige kærlighed til syndere (Joh 3:16).

Gud vil at den samme indstilling skal præge hans folk og derfor oplærer han dem i nåden. Gud kalder sine disciple til at elske deres fjender (4:10-11; Matt 5:43-48; 1 Pet 2:20-25), og selvom vi selv gerne modtager Guds nåde, har vores selvretfærdighed svært ved at acceptere, at andre bliver vist nåde (3:10-4:1; Matt 18:21-35).

Oftentimes tror vi, at Guds lov er et bedre middel til opdragelse i retfærdighed end Guds evangelium, og det gør os selvretfærdige og dømmende (4:5). Men når Guds nåde bliver forstået i al dens herlighed, bliver den aldrig opfattet som billig nåde. I stedet vækker den hengiven efterfølgelse af Jesus Kristus (Luk 5:1-11).

Jesus i det Gamle Testamente:

Jesus brugte Jonas' oplevelser til at symbolisere hans egen fysiske død og opstandelse (Matt 12:38-41). Jonas' udfrielse fra havdyret, blev et profetisk tegn på Jesu overvindelse af døden og hans opstandelse til det nye liv.

Tre dage og tre nætter betyder ikke nødvendigvis 72 timer. I oldtiden var det en udbredt opfattelse, at det tog sjælen tre dage og tre nætter at rejse til dødsriget. Når et menneske havde været død i tre dage betød det, at det var: "absolut dødt" (Joh 11:17,39).

Jøderne talte om en periode på tre dage, så længe alle tre dagsperioder blev berørt, dvs. allerede efter 49 timer. Bibelens tal har ofte symbolsk betydning.

Syv dage symboliserer en guddommelig fuldkommen periode (1 Mos 1:31-3:2; 2 Mos 20:10; 2 Mos 12:15; 4 Mos 29:12).

Fyrre dage symboliserer en periode der er åndeligt vigtig (3:4; 1 Mos 7:4; 8:16; 2 Mos 24:18; 34:28; 4 Mos 13:25; 5 Mos 9:25; 1Kong.19:8; Ez 4:6; Matt 4:2; ApG 1:3).

Tre dage blev symbol på, at noget nyt begynder (2 Mos 19:11) og blev en direkte profeti på Jesu opstandelse (2:1; 1 Mos 22:4; Jos 1.11; Hos 6:1-2; Matt 12:40; 1 Kor 15:4).

Jesus brugte Jonas' advarende forkyndelse overfor Nineve til at symbolisere sin egen evangelistiske tjeneste: Han var forkynderen, "der var større end Jonas" (Matt 12:38-41; Luk 11:29-32), og derfor havde hans tilhørere ingen undskyldning for at forblive vantro. Nineves borgere havde omvendt sig ved at

lytte til en så uentusiastisk forkynder som Jonas, men skarerne forlangte mirakler, før de ville tro Jesus.

Jesus byggede sin lære på sandheden og derfor ville han ikke underminere dens autoritet ved at lokke med underholdende mirakler. Han brugte kun sine undergerninger som tegn for at åbenbare, hvem han var og hvad han var kommet for at gøre. Ved dommedag vil Nineves borgere rejse sig og fordømme alle, der nægtede at adlyde Guds evangelium.

Stadig i dag opfordrer Guds Ånd mennesker til at omvende sig og advarer: *"om I dog i dag ville lytte til ham! Gør ikke jeres hjerter hårde som ved oprøret"* Hebr 3:15.

Bogens mest kendte afsnit:

- 2:1-11** Jonas' bøn fra havdyrets bug.
- 3:1-11** Jonas' domsforkyndelse mod Nineve.
- 4:1** Gud underviser Jonas om betydning af nåden.